

Vaše značka MUHO 3679/2016
Sp. zn. 6800/2016/VOP/LF
Datum 2. prosince 2016

Vážený pan
Mgr. Milan Lúčka
starosta
Městský úřad Hodonín
Masarykovo nám. 1
695 35 Hodonín

Vážený pane starosto,

dovoluji si Vás informovat, že jsem uzavřela šetření podnětu paní R. D., bytem XXXXX (dále také „stěžovatelka“ nebo „matka“), týkající se výkonu sociálně-právní ochrany jejich tří dětí, Adama¹ a dvojčat Adély a Bedřicha² ze strany Městského úřadu Hodonín (dále také „OSPOD“).

V postupu Vašeho úřadu jsem shledala dvě pochybení. Především **OSPOD pochybil tím, že návrh na předběžné opatření ze dne 30. října 2015 nedostatečně odůvodnil. V návaznosti na tuto skutečnost pak rodiče nedostatečně informoval, jaké kroky by měli učinit, aby mohli převzít své děti zpět do své osobní péče.** S ohledem na další vývoj případu konstatuji, že předmětná pochybení již byla napravena, a **proto ve smyslu ustanovení § 18 odst. 2 zákona o veřejném ochránci práv netrvám na přijetí dalších opatření k nápravě.**

Shrnutí podnětu stěžovatelky a podrobné právní hodnocení příkládám pro větší přehlednost rozčleněné dle jednotlivých témat níže.

Shrnutí podnětu stěžovatelky

Stěžovatelka nesouhlasila zejména s **návrhem OSPOD na vydání předběžného opatření³**, kterým byly **její děti umístěny do Dětského domova A** (dále také „dětský domov“). Stěžovatelka vinila z odebrání dětí zejména svou matku. Stěžovatelka zanechala děti dne 27. října 2015 právě u babičky dětí a dle jejího vyjádření se domluvily, že si děti v pátek (30. října 2015) vyzvedne. Babička nicméně měla dne 29. října 2015 sdělit OSPOD, že matka děti opustila, nezvedá telefon a ona se o děti již nemůže starat. Proto OSPOD přistoupil dne 30. října 2015 k podání návrhu na vydání předběžného opatření.

Nad rámec výše uvedeného popisovala stěžovatelka své náročné soužití s manželem Č. D., který byl dle jejích slov agresivní a fyzicky a psychicky týral jak ji, tak děti. Případ řeší Policie České republiky. Policie opakovaně vykazala pana D. ze společného obydlí, on nicméně podmínky vykazání několikrát porušil. Poté začal do domácnosti docházet otec dětí M. P. Fakticky se tedy v určitém období v domácnosti střídali všichni tři. V důsledku této

1 Adam P. se narodil dne xxxx 2010.

2 Adéla a Bedřich P. se narodili dne xxxx 2012.

3 Návrh podal OSPOD dne 30. října 2015, soud vydal předběžné opatření dne 2. listopadu 2015.

skutečnosti docházelo k častým hádkám a neshodám, děti špatně snášely nestabilní rodinnou situaci.

Druhá námitka matky k postupu OSPOD se týkala **umožnění návštěvy jejího manžela (pana Č. D.) u dětí v zařízení**. Stěžovatelka považovala návštěvu dětí svým manželem za nevhodnou s ohledem na probíhající trestní stíhání, navíc návštěva měla proběhnout bez jakékoli asistence a bez konkrétní soudní úpravy. Stěžovatelka se domnívá, že jelikož není mezi jejím manželem a dětmi žádná biologická vazba, a manžel měl děti nevhodně ovlivňovat a navádět proti rodičům, byl takový postup nesprávný.

Předmět mého šetření

S ohledem na obsah podnětu stěžovatelky jsem své šetření zaměřila na dva body, a to:

- Opodstatněnost návrhu na vydání předběžného opatření na svěřeni dětí do dětského domova ze dne 30. října 2015.
- Umožnění návštěvy manžela matky u dětí v dětském domově.

Návrh OSPOD na vydání předběžného opatření

Na základě ustanovení § 16 odst. 1 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů (dále také „zákon o sociálně-právní ochraně dětí“), je OSPOD povinen podat soudu neprodleně návrh na vydání předběžného opatření, ocitne-li se dítě ve stavu nedostatku řádné péče anebo je-li život dítěte, jeho normální vývoj nebo jeho jiný důležitý zájem vážně ohrožen nebo narušen.

Ze spisové dokumentace dětí jsem zjistila, že OSPOD podal návrh na vydání předběžného opatření dne 30. října 2015, a to na základě telefonického oznámení jejich babičky M. Ž. ze dne 29. října 2015. Babička OSPOD uvedla, že jí matka děti svěřila předchozí den na hlídání s tím, že si potřebuje jen něco zařídit. Matka se pro děti ve smluvený čas nevrátila, a protože babička má v péči ještě staršího syna matky Bedřicha,⁴ nemůže se o další tři děti postarat. Babička uvedla, že se domnívá, že dcera odjela s panem P. někam na území B., oba mají brát drogy. Byla velice rozčilená, celou dobu křičela. Stejně informace podala telefonicky nezletilá Ž. Ž. vedoucí oddělení. Pověřená pracovnice učinila pokus o telefonický kontakt na pana P., číslo bylo nedostupné. Dne 30. října 2015 se dostavila babička se svou vnučkou Ž. Ž. na OSPOD, obě byly velice rozčilené, opakovaně popisovaly, co se stalo, poukazovaly na užívání drog ze strany rodičů. Na závěr uvedly, že zajdou na policii, aby matku začala hledat.

V návaznosti na tyto informace podal OSPOD tentýž den návrh na vydání předběžného opatření na svěřeni dětí do dětského domova. OSPOD ve svém návrhu popsal rodinnou historii (bytové podmínky matky, nařízení ústavní výchovy v minulosti, její zrušení, problematické soužití s manželem). OSPOD odkázal na psychologické vyšetření dětí v Dětském centru v D. (ze dne 21. července 2015), podle kterého jsou děti zasaženy nestabilní rodinnou situací, u Adély a Bedřicha dochází k prohlubování poruch aktivity a pozornosti, pro Adama je situace nepřehledná, vnímá dva otce v domácnosti. Pro všechny děti je „*současné rodinné prostředí devastující a destabilní s nejasným vývojem a malou*

4 narozeného dne xxxx 2007

pravděpodobností normalizace. Dětem chybí důsledné vedení, jasná pravidla a řád“. OSPOD dále popsal, jak dne 27. října 2015 zavolala babička dětí, že si matka Adélu a Adama nevyzvedla (Bedřich byl v nemocnici, měl být propuštěn dne 30. října 2015), nedávala o sobě vědět, měla nedostupný telefon. OSPOD uzavřel, že „*vzhledem k výše uvedeným skutečnostem, kdy aktuálně není žádná osoba blízká schopna péči o nezletilé děti zajistit, máme za to, že v zájmu nezletilých dětí je jejich umístění do stabilního a klidného prostředí“.*

Soud návrhu OSPOD vyhověl s následujícím odůvodněním: „*neboť jak bylo zjištěno, rodiče nejsou schopni zabezpečit řádnou výchovu dětí, a těmto zajistit stabilní zázemí.“* Soud současně zamítl dne 13. listopadu 2015 návrh otce M. P., aby byly děti svěřeny do jeho péče. V odůvodnění uvedl, že svěřením do péče dětského domova je „*nyň krátkodobá záležitost, přičemž soud tak rozhodl z důvodů, že děti nemají zabezpečenou řádnou výchovu a stabilní zázemí. Děti nemůžou trpět za chování svých rodičů, nyň budou v neutrálním prostředí, které jim zabezpečí klid a zázemí“.*

Rodiče se proti rozhodnutí odvolali, ale Krajský soud v Brně rozhodnutí nižšího soudu usnesením ze dne 4. února 2016 potvrdil.

Z textu samotného návrhu soudu i ostatních podkladů ve spisu⁵ jsem nabyla dojmu, že **hlavním důvodem pro podání návrhu na vydání předběžného opatření byl aktuální stav ohrožení dětí, kdy je matka zanechala u babičky, a babička se o ně již dále nemohla starat.** Jakkoli jsem si vědoma odlišné interpretace vzniklé situace ze strany rodičů, mám za to, že **OSPOD nepochybil podáním návrhu na vydání předběžného opatření.** V situaci, kdy babička uvedla, že se již o děti nebude dále starat, a na telefonním čísle, které měl OSPOD k dispozici, nebyli rodiče dostupní, OSPOD jednal v souladu se zákonem, když podal návrh na vydání předběžného opatření.

Pokud by byl nicméně tento důvod (ponechání dětí u babičky) jediným důvodem pro rozhodnutí o předběžném opatření, po jeho odpadnutí (tedy návratu matky) by již setrvání dětí v dětském domově nebylo opodstatněné.

V šetřeném případě jsem nabyla dojmu, že **OSPOD ve svém návrhu** (i vyhodnocení situace dětí ze dne 2. listopadu 2015) **vyjádřil i další důvody, pro které není možné, aby děti zůstaly v domácím prostředí, a to zejména nestabilní prostředí dětí, které negativně ovlivňuje jejich řádný vývoj.** Děti byly doma vystaveny častým neshodám mezi matkou, jejím manželem a otcem dětí, což se prokazatelně odrazilo na jejich stavu. Vedle této skutečnosti ještě ze spisové dokumentace plyne, že děti nejsou rodiči vhodně vedeny, nemají řád, citové zázemí apod. Veškeré tyto negativní jevy vnímám velmi vážně a jsem přesvědčena, že se jedná o stav, který nemůže OSPOD bez dalšího přehlížet. **Dospěla jsem nicméně k závěru, že tyto další, neméně vážné skutečnosti OSPOD ve svém návrhu dostatečně nepopsal a nevyhodnotil jejich bezprostřední vliv na děti.**

Z textu návrhu OSPOD je nepochybné, že důvodem pro bezprostřední ohrožení dětí dne 30. října 2015 byla skutečnost, že o ně neměl kdo pečovat. Ovšem **až poté, co se matka na základě pátrání policie ozvala a vysvětlila svou dohodu s babičkou, OSPOD podtrhl vážnost situace tím, že trval na dalším setrvání dětí v zařízení.** Vysvětlil to dlouhodobými

5 zejména individuální plán ochrany dětí ze dne 2. listopadu 2015

problémy v rodině, které, dle mého názoru, nedokázal přesně specifikovat (nestabilní prostředí s přímým vlivem na prohlubování poruch aktivity a pozornosti dětí, nedůsledné vedení, násilné chování bývalého manžela matky, drogová minulost rodičů apod.), a ani je adekvátně nepopsal v návrhu na vydání předběžného opatření.

Je-li tedy konkrétní událost v rodině jen „poslední kapkou“ pro podání návrhu na vydání předběžného opatření, musí to OSPOD v návrhu jasně uvést, odlišit od jiných, ohrožujících vlivů na děti a důsledně popsat i ostatní skutečnosti rozhodné pro nařízení předběžného opatření.

Přestože o nařízení předběžného opatření rozhoduje soud, nezavazuje to OSPOD odpovědnosti za jeho postup, neboť **je povinen věnovat i samotnému textu návrhu náležitou pozornost a odpovědně popsat, jaké důvody ho vedly k tak závažnému zásahu do rodinného a soukromého života.** Platí, že každá iniciativa OSPOD musí vždy korespondovat s nejlepšími zájmy dítěte. Vyslovuje-li OSPOD v soudním řízení ve věci nezletilých dětí svůj návrh, vždy musí jít o **závěr podložený vlastními zjištěními, který odráží a dokumentuje aktuální situaci.** Naléhavost podání návrhu na vydání předběžného opatření není možné odvozovat pouze od vývoje v minulosti a očekávaných potíží, které by v budoucnu mohly nastat. **Odkaz na psychologické vyšetření dětí v Dětském centru v D. ze dne 21. července 2015 tedy nepovažuji za chybný, ale takový podklad nemůže být jediným či hlavním podkladem pro podání návrhu na vydání předběžného opatření.** Připustila-li bych, že ve zprávě byly natolik závažné skutečnosti, které by osvědčovaly podání návrhu na vydání předběžného opatření, měl tak OSPOD učinit bezprostředně poté, co zprávu obdržel.

Dovoluji si tedy shrnout, že **OSPOD nepochybil podáním návrhu na vydání předběžného opatření ze dne 30. října 2015, kterým navrhoval umístění dětí do dětského domova, nicméně měl v jeho textu důsledněji odlišit akutní situaci ohrožení péče o děti (ponechání dětí u babičky) od jiných, závažných problémů v rodině, které podle něj byly rovněž klíčové.** Jsem totiž přesvědčena, že kromě naplnění materiálního kritéria pro podání návrhu na vydání předběžného opatření (legitimní cíl ve formě ohrožení života, zdraví či řádného vývoje dětí) je nezbytné i **formálně správně návrh na vydání předběžného opatření napsat.** OSPOD totiž vahou svého úřadu do velké míry rozhodnutí soudu ovlivňuje.

Vyzdvihnutí formální stránky návrhu na vydání předběžného opatření není projevem formalismu mého hodnocení, ale **samotný text návrhu je zásadní (kromě rozhodování soudu) z několika dalších důvodů.** Především je návrh (potažmo odůvodnění rozhodnutí soudu) **vodítko pro rodiče, kteří se transparentně dozví, co je jim ve vztahu k péči o děti vytýkáno.** Dále je návrh klíčovým podkladem pro další práci s rodinou a také je důležitým zdrojem informací pro pomáhající profese a zařízení, kam se dítě umísťuje.

Uzavírám tedy, že **OSPOD pochybil, když předmětný návrh na předběžné opatření nedostatečně odůvodnil.**

Práce s rodinou po umístění dětí do dětského domova

V návaznosti na předchozí pochybení nemohu než konstatovat, že **ani po umístění dětí do dětského domova OSPOD rodiče neinformoval, co by měli udělat pro možný návrat dětí zpět do jejich péče.** Je nepochybné, že rodinné prostředí bylo nestabilní,

ale ze spisového materiálu dětí ani z osobního jednání s pracovníci OSPOD dne 21. prosince 2015 nebylo zcela jasné, jakou intenzitu ohrožení vnímají u každého z faktorů (nestabilní rodinné prostředí přítomnosti otce dětí a manžela matky, nedůsledné výchovné postupy, drogová minulost matky, násilí ze strany manžela matky apod.).

Na osobním jednání s právníčkami Kanceláře veřejného ochránce práv projeví oba rodiče odhodlání své rodičovské kompetence rozvíjet. Matka byla ochotná spolupracovat s odborníky, které jí doporučí OSPOD, oba rodiče vyjádřili vůli pracovat na vztahu k dětem a souhlasili s docházením sociálního pracovníka jakékoli organizace do rodiny. Matka se také nechávala testovat na přítomnost drog dle zadání OSPOD. Nicméně z následných informací od OSPOD je mi známo, že rodiče nadále spolupráci s odborníky negovali, spolupráce s nimi byla obtížná, zadané úkoly plnili jen částečně.

Ze spisového materiálu jsem nabyla dojmu, že **OSPOD rodičům transparentně nevysvětlil veškeré důvody, které jej motivovaly k podání návrhu, a ani jim nesdělil informace o tom, co mohou ze své pozice udělat pro to, aby se děti mohly zase vrátit zpět do jejich péče.** Z chronologie případu jsem nezjistila, jakou váhu přikládá OSPOD jednotlivým rizikovým faktorům působícím na děti, a které z nich tedy považuje za klíčové pro možný návrat dětí do rodiny. Na osobním jednání s rodiči na OSPOD dne 4. listopadu 2015 pověřená pracovníce OSPOD s rodiči řešila ponechání dětí u babičky, chování manžela matky, možnost dovolenek pro děti. Na dotaz matky ohledně informací v předběžném opatření **OSPOD dle záznamu z jednání považoval na hlavní důvod pro vydání předběžného opatření skutečnost, že matka nemá aktuálně pro děti zajištěno stabilní prostředí vzhledem ke střídání obou mužů v domácnosti.** OSPOD matce nabídl možnost azylového bydlení, matka uvedla, že si hledá společné bydlení s otcem dětí. V průběhu listopadu 2015 OSPOD s rodiči intenzivně řešil možnost dovolenek pro děti, nicméně nezaznamenala jsem žádné konkrétní návrhy, jak by měli rodiče přehodnotit své chování k dětem či jaké kroky musejí učinit.

V poměrně krátké době po vydání předběžného opatření ze strany soudu se situace v rodině výrazně změnila a dva hlavní důvody pro umístění dětí v dětském domově, dle mého názoru, odpadly (matka se vrátila a manžel matky již odešel ze společné domácnosti; ke konfliktům mezi ním a otcem dětí tedy bezprostředně nedochází). **V této souvislosti tedy pravděpodobně zůstává důvodem, pro který nejsou děti v péči rodičů, jejich nepodnětné prostředí a nedůsledná výchova.** Ze spisového materiálu není zřejmé, jaké míry závažnosti dosahují tyto ohrožující faktory v rodině a za jakých podmínek by OSPOD zvažoval návrat dětí zpět do péče rodičů.

Dovolují si shrnout, že v šetřeném případě OSPOD pochybil tím, že po **odebrání dětí z rodiny nezintenzivnil práci s rodinou dle ustanovení § 12 odst. 2 zákona o sociálně-právní ochraně dětí a nesdělil přesně rodičům, co musejí splnit, aby byl OSPOD připraven podpořit návrat dětí do rodiny.** Tuto povinnost mám za splněnou až uspořádáním případové konference dne 15. března 2016, kdy se prokazatelně rodiče dozvěděli, co je jim vytýkáno a jaké kroky mají dle OSPOD učinit.

Umožnění návštěvy manžela matky u dětí v dětském domově

Ve vztahu k umožnění návštěvy manžela matky dětí v dětském domově pracovnice OSPOD už na jednání dne 21. prosince 2015 uvedly, že namítaná situace se opravdu nedopatřením stala. Již s pracovníky dětského domova řešily dané pochybení vzniklé nedostatečným předáváním informací mezi pracovníky dětského domova. Pověřené právničky Kanceláře veřejného ochránce práv informovaly rodiče o této skutečnosti už v rámci jednání dne 21. prosince 2015. Dále nepovažují za účelné tuto námitku více rozvádět.

Závěr

Vážený pane starosto, uzavírám, že jsem v postupu OSPOD shledala dvě pochybení, a to **nedostatečné odůvodnění návrhu na vydání předběžného opatření ze dne 30. října 2015 a nedostatečné informování rodičů, jaké kroky by měli učinit, aby mohli převzít své děti zpět do své osobní péče**. S ohledem na další vývoj případu (pravidelné podávání zpráv soudu, nastoupení otce do výkonu trestu odnětí svobody, intenzivní spolupráci OSPOD s matkou, dlouhodobé dovolenky dětí u matky) nicméně konstatuji, že předmětná pochybení již byla napravena, a **proto ve smyslu ustanovení § 18 odst. 2 zákona o veřejném ochránci práv netrvám na přijetí dalších opatření k nápravě**. Aktuálně se navíc změnila situace – matka měla nastoupit do výkonu trestu odnětí svobody a státní zástupkyně plánuje podat návrh na nařízení ústavní výchovy u dětí.

Dovoluji si Vás nicméně požádat, aby OSPOD vzal moje závěry v potaz v budoucnu v obdobných případech a více se zaměřil na formální stránku návrhů na vydání předběžného opatření a užší spolupráci s rodiči po umístění dětí do dětského domova.

S ohledem na skutečnost, že své šetření končím dle ustanovení § 18 odst. 2 zákona o veřejném ochránci práv, **netrvám na Vašem písemném vyjádření**. Nicméně chcete-li této možnosti využít, dovoluji si Vás požádat, abyste tak učinil ve lhůtě 30 dnů.

Mgr. Anna Šabatová, Ph.D., v. r.
veřejná ochránkyně práv
(dopis je opatřen elektronickým podpisem)